

Економіка, юриспруденція, політика, публічне адміністрування

Кравчук Ольга Юріївна

Кандидат політичних наук, викладач

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

0671612974, kraffchuk@email.ua

ПРОГНОЗУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Обґрунтовано взаємозв'язки політичної системи країни та системою забезпечення політичної безпеки країни в межах цілісної системи національної безпеки держави. Наголошено на виборі демократичного типу політичної системи країною. Визначено, що рівень політичної безпеки визначається забезпеченням таких показників, як: конституційна стійкість, гнучкість економічної системи, наявності загальноприйнятих культурних традицій, цінностей та ефективної політичної влади.

Ключові слова: політична безпека, політична система, політична модернізація, громадянське суспільство, глобалізація.

Актуальність. Глобалізаційні процеси, насамперед, вплинули на соціально-економічну сферу, призвели до кризового стану економіки і нецивілізованих форм перерозподілу власності, матеріальних засобів і ресурсів і фактичної втрати загальнонаціонального надбання. У соціальній сфері відбулося різке падіння життєвого рівня переважної більшості населення, збільшилася соціальна диференціація і класове протистояння в суспільстві, зростання правової та соціально-економічної незахищеності громадян. Внутрішні зміни політичної системи були зумовлені загостренням політичної боротьби між численними партіями і громадськими рухами; гострим протистоянням між прихильниками існуючого в країні політичного режиму і опозицією; страйковими рухами, що породжують, окрім економічних вимог, вимоги політичного характеру. Зрозуміло, що зовнішнє і внутрішнє середовище політичної системи тісно взаємопов'язані і взаємообумовлені.

Природно, що протягом 90-х ХХ століття українська держава особливу увагу приділяла викликам зовнішнього і внутрішнього середовища політичної системи, займаючись громадським порядком, соціально-економічними проблемами суспільства. В результаті було зроблено безліч спроб у вирішенні соціальних конфліктів, подоланні економічного спаду, створена економічна основа для вирішення життєво важливих проблем населення. Це багато в чому змінило сучасну політичну систему України.

Огляд джерел. Вітчизняними науковцями, що вивчають питання політичної безпеки, є: І. Бінько, С. Головащенко, В. Кремень, Н. Нижник, В. Циганов. Саме вони визначають політичну безпеку як самостійну систему та головну складову національної безпеки взагалі.

До другої групи зарубіжних науковців можемо віднести такі відомі прізвища, як: М.В. Жуковського, О.В. Макєєва, А.А. Синіцина, які наголошують на тому факті, що політична безпека є основною складовою національної безпеки.

Слід відзначити відомих зарубіжних науковців, які хоч й опосередковано, але помітно вплинули на розв'язання кола проблем розуміння системи політичної безпеки. Так, результати досліджень Г. Алмонда, Г. Спіро, Д. Істона, які вивчали особливості політичних систем, дали змогу в подальшому розглядати політичну систему в усій широті її управлінських проявів [134, 225, 227].

Метою статті є обґрунтування тісного взаємозв'язку та взаємозалежності політичної безпеки та політичної системи суспільства.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні українська політична система – це складне і багаторівневе утворення, що поєднує в собі цінності радянської і західної культур. Поєднання різних соціально-політичних традицій, норм і цінностей обумовлених процесами глобалізації, які, в свою чергу, поставили більшість країн світу, у тому числі і Україну, перед складною проблемою – побудовою демократичного або недемократичного режиму. Вже починаючи з 90-х років ХХ століття, українська держава намагається побудувати політичну систему, засновану на принципах демократії і права, що їй насилу вдається, не

дивлячись на наявність демократичних інститутів (вибори, розподіл влади, політичні партії, тощо).

Процеси глобалізації, що розвернулися наприкінці XX століття, привнесли значні зміни в політичну систему України та її соціально-економічний устрій, зумовивши пошук нових політичних цінностей та орієнтирів, політичних інститутів і «правил гри», які були б легальні, легітимні й ефективні. Подібні зміни торкнулися не тільки зовнішнього середовища політичної системи України, але й її внутрішнього середовища з окремими інститутами.

Україна обрала демократичний тип політичної системи, що й визначено в Конституції країни. Згідно з її основними положеннями, зараз відбувається активний процес формування нової політичної системи.

Складовими елементами цього процесу є:

- 1) утвердження принципів демократії, парламентаризму і політичного плюралізму;
- 2) забезпечення прав і свобод громадян;
- 3) поділ державної влади на законодавчу, виконавчу і судову;
- 4) запровадження інституту президентської влади;
- 5) визнання засобів масової інформації важливим елементом політичної системи;
- 6) формування системи самоврядування народу тощо. Деякі з цих елементів уже увійшли в життя, а деякі тільки наблизилися до виконання.»[2]

Спираючись на визначення політичної системи, можна говорити про те, що політична безпека – це такий стан політичної системи, при якому стосунки між навколишнім (соцієтальним) середовищем і політичною системою носять конструктивний характер і викликають підтримку з боку населення. Така політична система повністю або максимально реалізує потреби навколишнього середовища (населення або більшості соціальних груп). Виходячи з цього визначення можна побачити, що на політичну систему навколишнє середовище здійснює вплив, ступінь якого можна вирахувати. При чому вплив на політичну систему здійснюють ті актори, які здатні перетворювати численні інтереси у

ВИМОГИ.

Розгляд політичної системи крізь призму взаємопов'язаних між собою економічних, культурних, конституційних і владних аспектів, дозволяє виділити умови, які необхідні для встановлення політичної безпеки. Тому, політична безпека – це така властивість політичної системи, яка можлива за наступних умов: конституційної стійкості, гнучкості економічної системи, наявності загальноприйнятих культурних традицій, цінностей та ефективної політичної влади.

Природно, що кожна з вищезгаданих умов (чинників) вимагає операціоналізації:

- конституційна стійкість (стабільність) є організаційною складовою політичного процесу, що передбачає протікання політичних процесів відповідно до Основного закону держави. При цьому дана стабільність знаходиться в прямій залежності від культурних (у широкому сенсі цього слова) традицій, тобто зміни в культурній системі повинні спричинити зміни в Конституції, а цей процес займає значний час;

1. гнучкість економічної системи – це її здатність реагувати на внутрішні і зовнішні потреби економічною і суспільною систем. Слід зазначити, що гнучкість економічної системи винна поєднуватися з ефективністю влади, яка повинна управляти з урахуванням змінених економічних умов відповідно до існуючої Конституції і відносно стабільними культурними обставинами;

2. ефективність влади обумовлена не тільки здатністю управляти відповідно до економічної системи, що змінюється, але, в першу чергу, з культурно-історичними і соціокультурними особливостями суспільства;

3. результативність культури визначається її відповідністю інтересам, цінностям, стереотипам більшої частини населення. Звідси і виникає важливість культурної підсистеми, яка виявляється значущою як для формулювання Конституційних положень, так і для ефективного управління [1, с. 87].

Висновки. Актуальність теми реформування політичної системи як запоруки політичної безпеки держави полягає у створенні ефективної системи управління

в умовах затяжної економічної кризи в країні. У зв'язку з цим особлива увага повинна акцентуватися на організації та вдосконаленню всіх аспектів антикризового управління, покращенню кадрового потенціалу органів влади, військової та обороноздатної сфер; подоланні політичних, організаційних та технологічних суперечностей в українському суспільстві. Соціально - економічна модель олігархічного капіталізму виявила неспроможність забезпечувати політичну безпеку Української держави.

На сучасному етапі розвитку, Україна має фундаментальні проблеми, тому, розбудова громадянського суспільства, забезпечення адекватного рівня взаємодії між державою та громадянським суспільством є необхідною складовою політичної модернізації і демократизації, що є прямим шляхом до досягнення політичної безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Алмонд Г., Пауэлл Дж., Стром К., Далтон Р. Сравнительная политология сегодня. Мировой обзор: учебное пособие /сокр. пер. с англ. А. С. Богадановского, Л. А. Галкиной; под ред. М. В. Ильина, А. Ю. Мельвиля. Москва: Аспект Пресс, 2002. С. 84–139.
2. Кравчук О. Ю. Політична безпека як критерій реалізації функцій політичної системи держави. *Науковий вісник*. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. 2013. № 14 (193). С. 87–89.
3. Кремень В. Г., Бінько І. Ф., Головащенко С. І. Політична безпека України: концептуальні засади та система забезпечення: монографія. Київ: МАУП, 1998. С. 64–65.
4. Ліпкан В. А. Безпекознавство: навчальний посібник. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. 93 с.
5. Мизер А. А. Политическая безопасность государства: постановка проблемы. *Научные и образовательные проблемы гражданской защиты*. 2012. № 1. С. 89–95. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/politicheskaya-bezopasnost-gosudarstva-postanovka-problemy>.

6. Spiro H. Comparative Politics. A Comprehensible Approach. *American Political Science Review*, LVI.